

ЛИСТ
ПРОСВЈЕТНИХ,
КУЛТУРНИХ И
НАУЧНИХ
РАДНИКА
РЕПУБЛИКЕ
ЦРНЕ ГОРЕ

ПРОСВЈЕТНИ
рад

HOME
ISTORIJAT
O NAMA
UREDNICI
IZDANJA
NAGRADE
KONTAKT
SADRŽAJ LISTA

Naš gost: Prof. dr Sreten Škuletić

MANJE NOVCA MANJE NAUKE

Sa ovakvim stanjem u privredi uopšte i sa ovakvim izdvajanjima za nauku, kao što je to slučaj kod nas u posljednje vrijeme, ne samo da se ne mogu očekivati bolji rezultati, nego ni minimalni pomaci naprijed, upozorava Škuletić

Sreten Škuletić (Nikšić, 1949) diplomirao 1972. godine na Elektrotehničkom fakultetu (ETF) u Titogradu, gdje je i doktorirao 1981. Na tom fakultetu 1992. izabran za redovnog profesora, kao najmlađi do tada izabrani redovni profesor na Univerzitetu Crne Gore. Dobitnik Studentske nagrade "19. decembar", Nagrade oslobođenja Podgorice, kao i više stručnih i naučnih priznanja i nagrada. Autor ili koautor 182 rada, od kojih 100 na engleskom jeziku. Objavio univerzitetski udžbenik za predmet tehnika visokog napona i "Praktikum za laboratorijske vježbe iz Tehnike visokog napona", a u završnoj fazi je i štampanje udžbenika za predmete elektrane i osnove elektroenergetike. Osnovno naučnoistraživačko interesovanje mu je u oblasti elektroenergetskih sistema. Specijalizovao se u SAD i Velikoj Britaniji. Bio je prorektor za nastavu i prorektor za nauku Univerziteta Crne Gore, dekan ETF-a... U dosadašnjem radu bio je aktivno uključen u rad više domaćih i inostranih stručnih i naučnih udruženja i asocijacija. Od 1994. godine stalni je član Komisije za tehničke nauke Crnogorske Akademije Nauka i Umjetnosti. Član je Odbora za prosvjetu Komisije Srbije i Crne Gore za saradnju sa Uneskom, i član Koordinacionog komiteta Unesco programa "Obrazovanje za sve" (EFA). Predsjednik je Komisije za naučno-istraživačku djelatnost i međunarodnu saradnju Ministarstva prosvjete i nauke Crne Gore i predsjednik Žirija za dodjelu državne nagrade "Oktoih" .

Možete li nam, kao predsjednik Komisije za naučnoistraživačku djelatnost i međunarodnu razmjenu pri Ministarstvu prosvjete i nauke, reći koliko je Crna Gora uložila u taj segment prošle godine?

- Poslije višegodišnjeg, skoro potpunog zastoja u finansiranju naučnoistraživačke djelatnosti, prošle godine smo iz budžeta Republike dobili dovoljno sredstava da u potpunosti finansiramo sve zahtjeve koji su ispunili kriterijume konkursa Ministarstva prosvjete i nauke. Pored znatno više odobrenih (i realizovanih) sredstava u odnosu na prethodne godine, smatram da je to bilo moguće i djelimično zbog činjenice da mnogi istraživači, vođeni lošim iskustvom iz ranijeg perioda, nijesu ni konkurisali. Međutim, svi prispjeli zahtjevi u potpunosti su finansirani u skladu sa zahtjevima i postojećim kriterijumima. Za to je u 2005. godini dobijeno i raspodijeljeno ukupno 722.000 eura.

Koliko je naučnoistraživačkih projekata finansirano prošle godine iz budžeta Ministarstva prosvjete? Kakvi su planovi za ovu godinu i kojim oblastima će biti dat prioritet?

Prošle godine je prijavljen 81 projekat, od kojih je njih 56 dobilo pozitivnu ocjenu od recenzenata. Svi ovi projekti su prihvaćeni za dvogodišnje finansiranje, od čega je prošle godine, na ime prve rate, koja je u potpunosti i na vrijeme isplaćena, obezbijedeno ukupno 383.500 eura. Za ovu godinu je bilo planirano da se za sve projekte koji uspješno prođu predviđenu godišnju kontrolu obezbijede sredstva i za nastavak finansiranja, tj. njihovo okončanje. Komisija je očekivala da će sredstva za 2006. godinu biti povećana, kako bi se mogle isfinansirati sve preuzete obaveze iz prošle godine i raspisati konkurs za nove aktivnosti. Međutim, kako su znatno smanjena u odnosu na zahtjev, Komisija je, uz veliko nezadovoljstvo ovakvom raspodjelom sredstava i uz konstataciju da je time dovedeno u pitanje normalno funkcionisanje naučnoistraživačke djelatnosti u Republici, bila primorana da prihvati redukovanu raspodjelu sredstava u ovoj godini. Zbog nedovoljno odobrenih sredstava, a želeći da sufinansira ugovorene obaveze po konkursu za 2005. godinu, Komisija nije mogla prihvatiti raspisivanje konkursa za 2006. za naučnoistraživačke projekte, odbranu magistarskih i doktorskih disertacija, izdavanje časopisa i sl.

PARTNERI U PROJEKTU

Da li ovdašnji instituti i fakulteti dovoljno rade na animiranju evropskih fondova radi ulaganja u naučnoistraživački rad?

- U posljednjih nekoliko godina u okviru Evropske unije (EU) postoji više fondova koji služe za podsticaj i pomoć naučnoistraživačkom radu i reformama u oblastima obrazovanja i nauke (Tempus, CEEPUS, SEE ERA, Erasmus Mundus, NjBC, NJUS Austrija, UNESCO ...). Procedure za konkurisanje za ova sredstva su dosta složene i obimne, pa samo oni koji su spremni da odvoje puno vremena i pripreme kvalitetne prijedloge mogu očekivati uspjeh. Mislim da kod nas još nema dovoljno spremnosti da se uloži značajan trud i vrijeme u sve ove, dosta zahtjevne i naporne, aktivnosti. EU, uočavajući na našim prostorima velike probleme u pripremi potrebnog konkursnog materijala, u proteklih nekoliko godina finansira jednogodišnje projekte koji su posvećeni samo obučavanju i treningu na pripremi materijala potrebnih za konkurisanje. I to je dokaz koliki trud treba uložiti, kao i kako kvalitetan materijal treba pripremiti da bi se očekivao uspjeh. Ukoliko želimo veće učešće u podjeli ovih, ne malih sredstava, moramo značajno promijeniti naš odnos prema zahtjevima

koji se postavljaju da bi ona mogla biti korišćena. Mislim da je većina u okruženju to već shvatila. Zato je i njihovo učešće u podjeli mnogo veće i značajnije.

Prije tri godine Crna Gora je uključena u projekat "Zaustavljanje odliva mozgova iz jugoistočne Evrope" za koji je dobila novac i savremenu kompjutersku opremu. Da li ste zadovoljni rezultatima projekta kojim rukovodite, s obzirom da se na sajtu nalazi samo sedam adresa naših stručnjaka koji svoja znanja primjenjuju u inostranstvu?

- U okviru saradnje sa Uneskom i "Hjulit pakardom", Univerzitet Crne Gore je bio uključen u projekat "Pilot rješenja za ublažavanje odliva kadrova (mozgova) iz zemalja jugoistočne Evrope", koji je bio predviđen da traje jednu godinu. Projekat je bio podijeljen u dva potprojekta, od kojih se jedan odnosio na elektrotehniku i informacione tehnologije, a drugi na fiziku. Partneri u projektu sa naše strane su bili profesori sa ETF-a i PMF-a, studenti doktorskih i magistarskih studija i neki studenti sa završnih godina redovnih studija, dok su naučnici - profesori iz inostranstva, pored naših naučnika koji su izrazili spremnost da učestvuju u projektu, bili i istaknuti profesori sa poznatih svjetskih univerziteta. Do imena naših ljudi koji se nalaze u inostranstvu došli smo zahvaljujući bazi podataka koja je napravljena u okviru ovog projekta. Sa svima njima smo kontaktirali i svi su bili spremni na dalju saradnju i aktivno uključivanje u planirane akcije. Sigurni smo da u inostranstvu postoji još veliki broj veoma kvalitetnih stručnjaka i naučnika sa ovih prostora, do čijih podataka treba pokušati doći u sljedećim aktivnostima. I ovaj članak bi mogao da posluži i kao poziv svima koji se nalaze u inostranstvu, a spremni su da na bilo koji način pomognu razvoju i unapređenju naše sredine, da nam se jave radi njihovog evidentiranja i dogovora o budućoj saradnji.

Kako je ovo bio samo pilot projekat, on je trajao godinu dana. Međutim, i finansijeri i svi učesnici u projektu su bili veoma zadovoljni ostvarenim početnim rezultatima, jer su sve zemlje učesnice, pored ispunjenja svih postavljenih ciljeva, odradile i veliki dio aktivnosti koje su bile planirane kao buduće aktivnosti. Sada bi trebalo projekat proširiti na veći broj fakulteta i instituta, kao i na pojedince.

Univerzitet Crne Gore je u okviru ovog projekta, pored određenih sredstava, dobio i veoma kvalitetnu računarsku i komunikacionu opremu. Međutim, oprema je samo jedan od potrebnih, ali ne i dovoljnih uslova, da se stanje u ovoj oblasti uskoro počne mijenjati nabolje.

NEDOVOLJNO ANGAŽOVANJE

Pored pomenutog projekta, postoje li i druge mogućnosti za uspostavljanje kvalitetne saradnje sa našim naučnicima u dijaspori?

- U okruženju ima mnogo mogućnosti za dobijanje nekog od vidova pomoći za podsticaj i organizovanje kvalitetne naučne saradnje. Smatram da se nijesmo dovoljno angažovali da se na pravi način uključimo u sve te mogućnosti i procese. Pored navedenog, i NJUS Austrija ima sličan projekat (Brain Gain), koji se veoma uspješno sprovodi nekoliko godina i čija je sredstva do sada koristilo više univerzitetskih jedinica i profesora. Do sada su se aktivnosti na ovom polju uglavnom sastojale od pokušaja da se stručnjaci koji su napustili ove prostore vrata. Prema preliminarnim istraživanjima, veoma mali broj njih nakon desetak ili više godina boravka vani, planira u bliskoj budućnosti da se trajno vrati. Međutim, kod svih sa kojima smo kontaktirali postoji veoma izražena volja i raspoloženje da na neki način pomognu sredine iz kojih su otišli. Stoga je sada velika odgovornost na onima koji donose odluke o daljem razvoju, jer valja na najbolji način iskoristiti njihovu volju i veliki raspoloživi potencijal. Ovo se ne može kvalitetno riješiti bez promjene načina rada i razmišljanja i znatnog poboljšanja radnih i životnih uslova u našoj sredini.

Imate li podatke o tome koliko je naučnika posljednjih desetak godina otišlo iz Crne Gore?

- U vrijeme kada sam bio prorektor Univerziteta, prikupili smo određene podatke koji se odnose na period 1990. do 1998. godine. Oni ukazuju da je u tom periodu 49, uglavnom mladih i visokoobrazovanih, ljudi napustilo naš univerzitet. Ako se tome doda da ih je tada još oko 50 otišlo u Srbiju ili se penzionisalo, dolazi se do brojke koja bi bila veoma značajna i za mnogo veće i razvijenije sredine nego što je naša.

NAUKA SLIKA DRUŠTVA

Koliko se u zemljama EU iz budžeta izdvaja za naučna istraživanja?

- Prema raspoloživim podacima, visokorazvijene zemlje investiraju između dva i tri procenta od GDP za istraživanja i razvoj, dok je kod zemalja u razvoju i onih u tranziciji veoma rijetko dostignut iznos od jedan odsto. U Crnoj Gori je planirano da taj iznos do 2007. godine bude 0,75 odsto. Danas je znatno niži, oko 0,04 procenata. Lisabonska deklaracija, čiji smo i mi potpisnici, predviđa da ovaj procenat do 2010. godine poraste na tri odsto. Kod nas je situacija još drastičnija ako se razmatraju izdvajanja za naučnoistraživačke aktivnosti u odnosu na sredstva predviđena budžetom Republike Crne Gore. Taj procenat izdvajanja iz budžeta 1996. godine je bio samo 0,8 procenata, da bi 2006. godine pao na nedopustivih 0,13 odsto. Indikativan je i podatak da su sredstva odobrena za ovu godinu oko 47 podsto manja od onih za 2004. I ovaj odnos prema finansiranju istraživanja i razvoja govori dosta o poziciji nauke i naučnih radnika kod nas. Jasno je da je pozicija nauke u Crnoj Gori slika opštih kretanja u čitavom društvu. Međutim, smatram da je kod nas ta situacija još i gora. Jasno je da se ni nauka ni naučne institucije ne mogu izdvojiti i izvući iz svega ostaloga i posmatrati odvojeno. Međutim, sa ovakvim stanjem u privredi uopšte i sa ovakvim izdvajanjima za nauku, kao što je to slučaj kod nas u posljednje vrijeme, ne samo da se ne mogu očekivati bolji rezultati, nego ni minimalni pomaci naprijed.

Potpredsjednik ste Zajednice mediteranskih univerziteta i jedan od rukovodilaca međunarodne Ljetnje akademije u Petrovcu. Recite nam koliko su za naše studente i Univerzitet značajni susreti i razmjena iskustava te vrste?

Od osnivanja Zajednice mediteranskih univerziteta 1983. godine, održano je 10 sjednica Skupštine, dok se svake godine u raznim zemljama Mediterana održavaju i po dvije redovne sjednice Savjeta Zajednice. Osnovni cilj ovih skupova je podsticanje daljeg razvoja naučne i kulturne saradnje između mediteranskih univerziteta u skladu sa osnovnim idejama Zajednice. Ova međunarodna nevladina organizacija, čiji je član od njenog osnivanja Univerzitet Crne Gore, objedinjava 175 univerziteta, kao i više različitih istraživačkih centara i organizacija iz 20 zemalja Mediterana. Od početka rada Zajednice predstavnik našeg Univerziteta je bio član njenog Savjeta, koji čine predstavnici 14 zemalja Mediterana. Skupština me je u oktobru 2004. godine izabrala za potpredsjednika Zajednice za mandatni period 2004 - 2008. Ovaj izbor predstavlja veliku čast i priznanje, ne samo meni, već i našem Univerzitetu.

Što se Ljetnje akademije tiče, ona će ove godine osmi put okupiti najbolje studente završnih godina iz raznih oblasti tehničkih (elektrotehnika, mašinstvo, hemija, fizika, matematika) i kompjuterskih nauka, iz svih zemalja jugoistočne Evrope i Njemačke. Akademiju su organizovali i finansiraju Pakt stabilnosti za jugoistočnu Evropu i Njemačka institucija za akademsku razmjenu (DAAD). Prvi ciklus (od pet akademija) sa velikim uspjehom je počeo u Ohridu 1999. godine. Tamo su održane samo prve dvije.

Izbor Crne Gore i Petrovca za mjesto nastavka održavanja Akademije, kao i Elektrotehničkog fakulteta Univerziteta Crne Gore za organizatora ove značajne manifestacije, pored velikog značaja i za Crnu Goru i za naš Univerzitet, predstavlja i veliki znak povjerenja, uvažavanja i priznanja.

U okviru Akademije održavaju se tri osnovna kursa: "Proizvodnja i distribucija električne energije", "Numeričke metode u inženjerstvu" i "Dinamika termo fluida", kao i veći broj predavanja poznatih stručnjaka o savremenim naučnim dostignućima i trendovima. Svaki kurs pohađa po 15 studenata (dva iz Njemačke i 13 iz zemalja jugoistočne Evrope). Izbor kandidata, na osnovu kvalifikacija i rezultata u toku studija, vrše organizatori i uvaženi profesori, rukovodioci pojedinih kurseva. Organizacija i rukovođenje kurseva povjereni su istaknutim profesorima i naučnicima sa raznih evropskih univerziteta. Organizatori i sponzori Akademije (DAAD, velike njemačke kompanije, Simens i sl.) odabranim kandidatima obezbjeđuju troškove prevoza i boravka u Petrovcu. Svake godine se za učešće prijavi više od 150 najboljih studenata iz zemalja jugoistočne Evrope. Veliko priznanje za naš univerzitet, kao i ETF i PMF, predstavlja izbor svake godine po nekog od naših dobrih studenata za učesnike Akademije. Oni, pored velikog broja veoma kvalitetnih kandidata iz zemalja regiona, uspijevaju da na osnovu svojih do sada ostvarenih izvanrednih rezultata, obezbijede mjesto među 45 izabranih za Akademiju. Do sada je na šest akademija uspješno učestvovalo naših 18 studenata. Učestvovanje naših profesora i studenata na ovakvim i sličnim manifestacijama, pored mogućnosti za sticanje novih znanja i proširivanje postojećih, omogućava im i da uporede svoje znanje sa drugima iz okruženja i realno procijene naše mjesto.

PUKO PREŽIVLJAVANJE

Koju vrstu saradnje imate sa regijom Pulja?

- Univerzitet Crne Gore i Univerzitet u Bariju, a kasnije i Politehnički iz Barija, imaju sporazum o saradnji još od 1976. godine. Posljednjih nekoliko godina ona je proširena i na ostale univerzitete iz Pulje, potpisivanjem sporazuma i sa univerzitetima u Fođi i Lečeu.

Intenzivni kontakti predstavnika univerziteta doveli su do usvajanja sporazuma o saradnji. Predviđaju predavanja i kurseve, razmjenu nastavnog i naučnog osoblja, lektora i studenata, zajedničke istraživačke programe, zajedničke nastupe prilikom konkurisanja za finansiranje projekata, izdavanje publikacija, organizovanje konferencija, seminara i slične, zajedničke sportske i kulturne aktivnosti i povezivanje informacionih centara i sistema. Međutim, u posljednje vrijeme, naročito u periodu sankcija, ova saradnja je bila skoro potpuno prekinuta. U kontaktima između zvaničnika ovih univerziteta, naročito nakon posjete našeg rektora prof. dr. Ljubiše Stankovića univerzitetima u regiji Pulja, dogovoreno je da se ponovo aktiviraju ranije uspostavljeni odnosi i aktivnosti i iniciraju nove. U toku je akcija prikupljanja informacija na našim i njihovim jedinicama o zainteresovanosti za nastavak i početak saradnje. Za očekivati je da rezultati ovih aktivnosti, naročito u oblasti zajedničkih naučnoistraživačkih projekata i razmjene studenata i priznavanja njihovih aktivnosti na drugom univerzitetu, budu vidljivi već tokom, ili najkasnije krajem, narednog semestra.

Kako sada, konkretno, rezultati naučnoistraživačkog rada pomažu u rješavanju svakodnevnih problema i privrednog razvoja Crne Gore?

- Pozicija nauke u Crnoj Gori je slika opštih kretanja u čitavom društvu. Ukoliko uzmete u obzir stanje u privredi uopšte i navedena izdvajanja za nauku, kao što je to slučaj kod nas u posljednje vrijeme, mislim da je nerealno očekivati u bliskoj budućnosti i minimalne pomake naprijed.

Trenutno je stanje takvo da veliki dio privrednih objekata ne radi ili radi smanjenim kapacitetom. Uglavnom se obezbjeđuju sredstva za puko preživljavanje. U takvoj situaciji se naučni radnici, naročito oni mlađi koji žele da što prije ostvare neophodne kvalifikacije za napredovanje, uglavnom odlučuju za istraživanja ili u sferi teorije ili u oblastima koje nama nijesu prioritetne, ili su očekivani rezultati važni za nekoga ko nije na ovim prostorima. Mislim da u takvoj situaciji gube i privreda i naučni radnici i to bi što prije trebalo mijenjati. Uz već uložena sredstva i napore, kao i sa nastavkom primjene reformi u visokoškolskim institucijama i njihovog prilagođavanja Bolonjskoj deklaraciji i pratećim procesima, čime će se i naš visokoobrazovani kadar i formalno prepoznati u Evropi, sa promjenom načina razmišljanja, vrednovanja i nagrađivanja postignutih rezultata, mislim da bi se i stanje u ovoj oblasti relativno brzo moglo osjetno popraviti.

O. Đ.

DETALJNOM ANALIZOM DO NAJBOLJIH KANDIDATA

Žiri za dodjelu Državne nagrade "Oktoih" u sadašnjem sastavu počeo je svoj četvorogodišnji mandat prije dvije godine. Koliko ste zadovoljni procedurom izbora?

- Iako je ona detaljno i precizno definisana, već u toku prve godine rada Žirija uočene su manjkavosti koje je bilo neophodno promijeniti. U tom cilju, Žiri je dopunio Poslovnik o radu u dijelu posvećenom obavještanju javnosti o početku procedure prijavljivanja kandidata. Tako je Žiri u sredstvima javnog informisanja, mjesec prije roka do kada se podnose prijedlozi za Nagradu, oglasio rok za podnošenje prijedloga. Kao rezultat toga, umjesto pet prijedloga, koji su prispjeli prošle godine, ove godine je prispjelo tri puta više. Uvjeren sam da će nam ovogodišnje iskustvo pomoći da i dalje radimo na poboljšanju postojeće procedure.

Ipak, mislim da je ona dosta jasna i temeljita, i da omogućuje da se, nakon veoma detaljnih analiza, dođe do najboljih kandidata.

Koliko je, prema Vašem mišljenju, ta nagrada podsticajna za unapređenje školstva u Crnoj Gori?

Ova cijenjena nagrada, kojom država izražava svoj odnos prema čitavoj jednoj časnoj, odgovornoj, plemenitoj i veoma značajnoj profesiji, uvijek je služila ne samo kao simbolično i stvarno priznanje njihove sredine i cijele javnosti države Crne Gore za značajne rezultate ostvarene u prenošenju znanja, buđenju i razvoju radoznalosti i kreacije, afirmaciji pozitivnih ljudskih vrлина i sposobnosti i sl., već i kao inspiracija i podstrek za dalji rad i uspjeh u ovoj značajnoj i odgovornoj ljudskoj djelatnosti.

INŽENJERA NIKAD DOVOLJNO

Da bismo znali koji su nam profili inženjera najpotrebniji, treba prvenstveno da znamo koji su nam osnovni razvojni pravci. Ovdje se može postaviti opšte pitanje svima nama: Da li je to jasno i precizno definisano kod nas?

U svim aktivnostima i u svim fazama, ne samo u vrijeme intenzivnog razvoja, već i u periodu visoke razvijenosti, uvijek su potrebni kvalitetni iiskusni kadrovi, bilo kao realizatori određenih aktivnosti, bilo kao konsultanti. U svim zemljama postoji duboko ukorijenjeno mišljenje da tehničkog kadra, prije svega inženjera svih struka, nikada nije dovoljno. U visokorazvijenim sredinama oni su na visokoj cijeni i zauzimaju veoma značajno mjesto i u stručnom i u javnom okruženju. Mislim da su oni i nama veoma potrebni, u nekim slučajevima i neophodni.

Prema zvaničnim informacijama, nedostaje inženjera u užem i u širem okruženju. Međutim, to okruženje je spremno da velikom broju inženjera ponudi veoma dobre radne i životne uslove. Uzimajući u obzir dokazani kvalitet naših mladih visokoobrazovanih kadrova, može se očekivati da će mnogi sve više odlaziti u zemlje u kojima će imati bolje životne i radne uslove.

[\(idi na sadržaj\)](#)